

LILIANA SACARĂ

IULIA CRISTINA DUMITRIU

PSIHOPEDAGOGIE

**SINTEZE PENTRU EXAMENELE DE
DEFINITIVARE ȘI GRADUL DIDACTIC II**

CUPRINS GENERAL

I. Problematika educației și învățământului în societatea contemporană. Inovație și reformă în școala românească (Liliana Sacară)	34
1. Educația și provocările lumii contemporane: criza mondială a educației, procese de tranziție, soluții generale și specifice	34
2. Educația și dezvoltarea durabilă a societății între exigențele prezentului și cele ale viitorului. Caracterul prospectiv al educației	35
3. Educația permanentă. Concept, factori determinanți, conținuturi, metodologie, perspective. Dinamica relației educație de bază/educație permanentă/autoeducație	36
4. Inovație și reformă în învățământul românesc - finalități, tendințe, politici și practici educaționale. Managementul schimbărilor în învățământ	38
5. Noile educații (educația pentru democrație și drepturile omului, ecologică, antreprenorială, pentru sănătate, interculturală, pentru timp liber ș.a.)	42
6. Alternative la învățământul pre/primar din România: Waldorf, Step by Step, Montessori	44
7. Generalizarea învățământului pre-primar. Implicațiile psihopedagogice ale generalizării învățământului pre-primar	46
II. Problematika sistemului instituțional de învățământ și a procesului educativ de învățământ (Liliana Sacară)	48
1. Sistemul de învățământ – concept, funcții, structură, tendințe de evoluție	48
2. Procesul de învățământ – concept, funcții, structură. Dimensiuni generale. Caracteristici generale. Specificul abordării sistemice	49
3. Analiza procesului de învățământ la nivelul interacțiunii, evaluarea inițială – predare – învățare – evaluare	52
4. Condiții și factori de creștere a eficienței procesului de învățământ	53
5. Interdependența formal – nonformal – informal la nivelul sistemului și al procesului de învățământ	56
6. Normativitate în procesul de învățământ. Sistemul principiilor didactice. Fundamente, relevanță practică, aplicații	59
III. Probleme teoretice și practice ale curriculumului. Reforma curriculumului în învățământul românesc (Liliana Sacară)	64
1. Analiza conceptelor: curriculum, cultură generală, arie curriculară, ciclul curricular, conținut al învățământului, situație de învățare, activitate	64
2. Relația obiective - conținuturi, metode de predare – învățare - evaluare	66
3. Factori determinanți și surse generatoare în elaborarea curriculumului	67
4. Tipuri de curriculum: core curriculum-curriculum la decizia școlii; analiza raporturilor obligatoriu-opțional; formal-nonformal; național-local	69
5. Orientări și practici noi în organizarea curriculumului: interdisciplinaritate, organizare modulară, organizare de tip integrat, curriculum diferențiat și personalizat	71
6. Documentele curriculare: planul-cadru, programe preșcolare, materialele - suport. Metodologia aplicării lor în școală	72

IV. Finalitățile educației. Ideal, scopuri, obiective (Liliana Sacară)	76
1. Definirea și analiza conceptelor: finalitate, ideal, scop, obiectiv, sarcină, profil educațional	76
2. Taxonomia finalităților. Criterii și sisteme de referință în clasificare: macro – micro; grad de generalitate; conținut psihologic, competențe generale și specifice; temporalitate; măsurabilitate	78
3. Operaționalizarea obiectivelor educaționale. Concept, model, relevanță practică, limite. Aplicații	79
V. Metodologia și tehnologia instruirii. Strategii formativ – educative (Liliana Sacară)	84
1. Delimitări conceptuale: metodologie, tehnologie, strategie, metodă, procedeu, mijloc. Analiza interdependențelor. Rolul integrator al strategiilor didactice	84
2. Sistemul metodelor de instruire. Clasificare și caracteristicile principalelor grupe de metode. Specificul metodelor de instruire pentru învățământul primar și pre-primar	85
3. Strategii didactice: concept, clasificare, caracteristici. Aplicații	87
4. Descrierea metodelor de instruire. Fundamente și posibilități de aplicare eficientă, activizatoare, creativă	89
5. Mijloace didactice și suporturi tehnice de instruire: rol, funcții, valențe formative	95
6. Instruirea asistată de calculator - direcție strategică în perfecționarea metodologiei și tehnologiei instruirii. Aplicații	97
VI. Proiectarea pedagogică a activităților de instruire și educație. Moduri și forme de organizare a activităților didactice (Liliana Sacară)	101
1. Conceptul de proiectare pedagogică. Funcțiile proiectării pedagogice	101
2. Etapele proiectării pedagogice	102
3. Niveluri ale proiectării pedagogice. Finalizarea proiectării pedagogice	103
4. Moduri și forme de organizare a activităților didactice: concept, tipologie (frontal, pe grupe, individual etc.)	105
5. Lecția – activitate didactică de bază. Alte forme de organizare	106
6. Unitate și diversitate în proiectarea activităților formativ-educative. Modele de proiectare a unui sistem de lecții, a lecției, a activităților formativ-educative, a altor activități școlare și extrașcolare	108
7. Grile de evaluare. Criterii de autoevaluare	119
VII. Moduri și forme de organizare a activității formativ – educative în grădiniță (Liliana Sacară)	121
1. Jocul – dominantă a vârstei preșcolare, metodă și mijloc de formare și dezvoltare a personalității copilului preșcolar	121
2. Jocul – tipologie, structură, funcționalitate, specificitate, relevanța pentru învățământul preșcolar	123
3. Relația dintre joc – învățare – creație și diferitele activități și forme de organizare a activităților în grădiniță (activitățile comune, activitățile la alegere)	126
4. Diferențierea și individualizarea procesului formativ în cadrul jocurilor și activităților la alegere	127

VIII. Evaluarea în procesul de învățământ și educație (Liliana Sacară) ...	130
1. Definirea și analiza conceptului de evaluare. Măsurarea – aprecierea – decizia. Integrarea evaluării în procesul de învățământ	130
2. Funcțiile evaluării	131
3. Forme / tipuri de evaluare a rezultatelor și a progreselor școlare	132
4. Metode și tehnici de evaluare a rezultatelor și a progreselor școlare	133
5. Factori perturbatori și erori în evaluarea școlară. Modalități de corectare ...	138
6. Metodologia proiectării, elaborării, aplicării și interpretării probelor evaluative	139
7. Formarea capacității de autoevaluare la elevi	140
8. Perfecționarea metodologiei de evaluare din perspectiva reformei învățământului din România	140
IX. Educația morală (Liliana Sacară)	143
1. Reperle întemeierii educației morale: reperul subiectiv/reperul obiectiv ...	143
2. Educația morală – instituții sociale: determinisme și conexiuni	143
3. Limbajul moral: specificitate psihopedagogică; implicații în activitatea instructiv- educativă	145
4. Comportamentul moral: definiție, forme de exprimare, caracteristici	146
5. Nivelurile și stadiile dezvoltării și educării comportamentului moral: concepțiile lui Piaget, Kohlberg și Allport	147
6. Autoeducația morală – parte constitutivă a educației morale: semnificații, forme, surse și componente structural funcționale	148
7. Finalitățile, strategiile și formele de evaluare ale educației morale	149
8. Realizarea educației morale în învățământul preșcolar	152
X. Cercetarea pedagogică. Inovarea teoriei și practicii educaționale (Liliana Sacară)	154
1. Cercetarea pedagogică. Concept, specific, roluri, funcții, tipologie. Relație cercetare-teorie-practică educațională	154
2. Proiectul de cercetare. Etapele cercetării în științele educației	157
3. Repertoriul metodelor și tehnicilor implicate în cercetarea specifică științelor educației: analiză, relații, avantaje, limite	160
4. Instituții, orientări, teme și programe de cercetare educațională în reforma învățământului din România	164
XI. Comunicarea didactică (Liliana Sacară)	167
1. Comunicarea psihopedagogică și psiholingvistică	167
2. Tipuri de comunicare umană: caracteristici, relații	168
3. Comunicare și interacțiune didactică: definire, structură, cadru, mecanisme, caracteristici	169
4. Relații de comunicare în actul didactic: tipuri, disfuncții, blocaje	171
5. Competența de comunicare a profesorului. Caracteristici, feed-backul oferit de comunicare în contextul situațiilor didactice	172
XII. Predarea. Orientări contemporane în teoria și practica predării (Liliana Sacară)	177
1. Conceptul de predare. Relația predare – învățare – evaluare	177
2. Predarea – act de comunicare pedagogică eficientă, activitate de organizare și conducere a situațiilor de învățare	179
3. Strategii și stiluri de predare	180

4. Moduri (modele) de determinare a eficacității și eficienței predării. Evaluarea comportamentului didactic al profesorului, învățătorului	181
5. Specificul predării în învățământul primar	183
XIII. Învățarea școlară. Orientări contemporane în teoria și practica învățării (Iulia Cristina Dumitriu)	185
1. Conceptele de învățare și de învățare școlară. Mecanisme și procesualitate. Forme, tipuri și niveluri de învățare	185
2. Teorii ale învățării. Orientări principale în teoriile contemporane ale învățării și relevanța lor pentru instruirea școlară	189
3. Condițiile interne și externe ale învățării școlare eficiente	192
3.1. Condiții interne ale învățării școlare: procesele cognitive, afective, volitive	193
3.2. Motivația învățării școlare - condiție internă integrativă: geneză, dinamică, forme și structuri; legea optimumului motivațional	196
3.3. Condiții externe ale învățării școlare: statutul cadrului didactic, mediul școlar, mediul socio-familial, factori ergonomici și de igienă ai învățării ș.a.	199
3.4. Interdependența dintre condițiile interne și externe ale învățării. Valorificare și optimizare	201
4. Psihologic, logic și pedagogic în procesul învățării și formării conceptelor, a structurilor operatorii și acționale, a celor atitudinal-valorice	201
5. Specificul învățării la școlarul mic și mijlociu, la copilul preșcolar	202
XIV. Educabilitatea. Factorii devenirii ființei umane (Iulia Cristina Dumitriu)	204
1. Conceptul de educabilitate	204
2. Teorii privind educabilitatea: teoria ereditaristă, teoria ambientalistă, teoria dublei determinări - esență, mecanisme, limite	204
3. Ereditatea - premisă naturală a dezvoltării psihoindividuale	206
4. Mediul - cadrul sociouman al dezvoltării psihoindividuale	207
5. Educația - factor determinant al dezvoltării psihoindividuale	208
6. Specificul influențelor educative și ale mediului la școlarul mic și mijlociu, la copilul preșcolar	209
XV. Structura și dinamica personalității (Iulia Cristina Dumitriu)	212
1. Conceptul de personalitate. Modele de abordare a personalității - modelul trăsăturilor, modelul factorial, modelul umanist ș.a.	212
2. Structura personalității - temperament, aptitudini, caracter. Unitatea și dinamica lor. Perspective noi în abordarea structurii personalității	214
3. Dimensiunea creativă a personalității. Formare, dezvoltare, exprimare, afirmare în plan individual și social	220
XVI. Elemente de psihologia dezvoltării preșcolarului, școlarul și adolescentului (Iulia Cristina Dumitriu)	225
1. Analiza conceptelor fundamentale: personalitate, dezvoltare, maturizare, stadialitate în dezvoltare ș.a.	225
2. Stadiile dezvoltării psihosomatice. Implicații socioeducaționale	226
3. Metode și tehnici de cunoaștere a particularităților de vârstă și individuale ale preșcolarului, școlarul și adolescentului	233

4. Fișa de caracterizare psihopedagogică. Valori instrumentale, valorizare, limite	237
XVII. Dimensiunile creativității. Cultivarea creativității la elevi (Iulia Cristina Dumitriu)	240
1. Delimitări conceptuale în studiul creativității. Creativitatea ca proces și produs. Personalitatea creatoare	240
2. Natura și structura actului creator: etape, tipuri, mecanisme, structură factorială (factori cognitivi și noncognitivi)	241
3. Metode și tehnici de depistare a capacităților creative și modalități de stimulare a conduitei creative la elevi	243
4. Predarea creativă – învățarea creativă	245
XVIII. Personalitatea cadrului didactic (Liliana Sacară)	247
1. Structura personalității cadrului didactic	247
2. Statute și roluri ale cadrului didactic: planificare, organizare, control, îndrumare, evaluare, monitorizare, consiliere, decizie	251
3. Recrutarea, selecția și formarea cadrelor didactice	252
4. Cariera didactică în România. Realitatea socio-educatională	253
5. Deontologia pedagogică	254
XIX. Psihosociologia grupurilor școlare. Dirigințele și dirigenția (Iulia Cristina Dumitriu)	256
1. Natura și caracteristicile grupurilor școlare. Valențele formative ale grupului școlar. Relații intergrupale	256
2. Metode și tehnici de studiere și caracterizare a grupurilor școlare	259
3. Dirigințele și dirigenția: roluri și strategii de intervenție, formare, evaluare	260
XX. Relații și interacțiuni educaționale (Iulia Cristina Dumitriu)	263
1. Definiția și analiza conceptului de relație educațională	263
2. Relații și interacțiuni educaționale în clasa de elevi: relații de intercunoaștere, relații de intercomunicare, relații socio-afective preferențiale, relații de influențare	265
3. Caracteristicile demersului de „influență educațională” în învățământul primar și pre-primar	266
4. Implicarea socială și personalitatea elevului: complianță comportamentală în clasă și în grupă	268
5. Atracția interpersonală în clasa de elevi și în grădiniță	268
6. Comunicarea interpersonală	269
7. Climatul educațional în clasa de elevi și în grădiniță	270
XXI. Managementul clasei de elevi (Iulia Cristina Dumitriu)	272
1. Managementul clasei de elevi: concept, problematică, argumente	272
2. Paradigme explicativ-conceptuale și metodologice ale studiului managementului clasei	274
3. Factori determinanți ai managementului clasei	276
4. Structura dimensională a managementului clasei de elevi	277
5. Managementul clasei și disciplina. Managementul clasei și începutul anului școlar	279
6. Clasa de elevi ca grup educațional. Sinalitatea clasei de elevi	280

7. Consecințe ale unui management al clasei defectuos	281
8. Gestionarea situațiilor de „criză educațională” în clasa de elevi. Intervenția în situațiile de criză educațională: abaterea comportamentală	281
9. Documente utilizate în managementul clasei de elevi	282

XXII. Managementul sistemului de învățământ și al instituțiilor școlare.

Managementul schimbărilor în învățământ (<i>Liliana Sacară</i>)	284
1. Conceptul de management educațional	284
2. Principiile, funcțiile și conținutul managementului educațional	285
3. Nivelurile conducerii învățământului – sistem și instituție	286
4. Directorul de școală ca manager școlar: personalitate, stiluri, eficiență	287
5. Profesorul, factor de decizie	288
6. Elemente de reformă în domeniul managementului educațional din România	289

XXIII. Consilierea psihopedagogică în școală. Orientarea școlară și profesională (*Iulia Cristina Dumitriu*)

1. Delimitarea conceptelor: consiliere, orientare școlară și profesională	290
2. Consilierea psihopedagogică. Bazele sociale, principii, obiective, conținut și metode utilizate în procesul consilierii	290
3. Orientarea școlară și profesională: fundamente, obiective, conținuturi, metodologie, strategii și terapii educaționale, cadrul instituțional (centre și cabinete de asistență psihopedagogică a elevilor, cadrelor didactice și părinților)	294
4. Consilierea, orientarea și dezvoltarea carierei	295
5. Parteneriat și cooperare în domeniul consilierii și al orientării școlare și profesionale	297